

Максимъ, съ позволение на родителитѣ му, на 1844 год. го завелъ въ Рилския манастиръ и го настанилъ да се учи при Неофита Рилски, въ зданието му при църквицата „Св. Лука“. Това научаваме отъ пѣтнитѣ бележки на Казанския професоръ В. П. Григоровичъ, който на 1845 год. посетилъ манастира. Тукъ малкиятъ Цвѣтко се проявилъ сѣщо като добъръ и способенъ ученикъ. И тукъ неговитѣ способности не останаха незабелязани отъ учителитѣ му, особено отъ наставника му отецъ Давидъ, благодарение на който билъ подстриганъ въ *иночество* съ име *Пахомій*, а за доброто му усърдие, скоро станалъ *мочахъ*. Богатата манастирска библиотека била на негово разположение и той можалъ добре да я използва, съ което още повече обогатилъ знанията си. Голѣмо влияние оказали върху неговата младежка душа многото гръцки и руски книги, които имало въ библиотеката, посрѣдствомъ които той можалъ да се запознае съ гръцката и руската литератури, особено ония отъ тѣхъ, които сѣ били съ новаторски и революционни идеи. Пахомій почналъ да се проявява и като даровитъ църковенъ ораторъ, пѣвецъ и проповѣдникъ, съ които си качества обѣрналъ вниманието на своитѣ учители и на манастирската управа, за което, въ скоро време, станалъ *негонионахъ* и *архимандритъ*. Като такъвъ започналъ една завидна за него и за времето си полезна за народа си дейность, съ която той се нарежда въ редоветѣ на нашитѣ *народни будители и възрожденци*.

Той се явява въ живота на българския народъ тъкмо тогава, когато борбата му за своя свободна и независима църква е въ разгара си. Това му дава възможность да застане въ тази борба редомъ до голѣмитѣ тогава наши борци за черковна свобода: Иларионъ Макариополски, Антимъ Преславски и др. и съ силното си и убедително слово да се бори срещу духовнитѣ поробители на своя измъченъ и изстрадалъ народъ.

На 1858 година той билъ изпратенъ отъ управата на манастира за проповѣдникъ въ Велико-Търновската епархия, дето се проявилъ като голѣмъ застъпникъ за черковнитѣ права на българския народъ, съ които спечелилъ обичьта и довѣрието на великотърновци, които на 1861 год. го избрали и изпратили въ Цариградъ за представителъ на Свищовска околия въ Народния съборъ, който трѣбвало да настоява предъ турското правителство за разрешаване на църковния въпросъ. Тогава той билъ на около 30 години и, споредъ сведения на негови съвременници, билъ високъ и едъръ, представителенъ, съ благородно лице и хубава дълга брада. Всичко това е допринесло още повече за голѣмото му обаяние срѣдъ народа.

По онова време (1862 год.) особено жестока е била борбата противъ униятството въ Малко-Търновско, дето архимандритъ Пахомий и епископъ Антимъ Преславски, послешенъ